

โครงการศึกษาวิจัยทิศทางการจ้างงานของประเทศไทยในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐

๑. ชื่อโครงการ ศึกษาวิจัยทิศทางการจ้างงานของประเทศไทยในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐
๒. ผู้รับผิดชอบโครงการ กองเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน
๓. หลักการและเหตุผล

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ เห็นชอบให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ขับเคลื่อนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านกลไกประชารัฐ ซึ่งความมั่นคงหมายถึงประเทศไทย มีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จนเข้าสู่กลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรมีความอยู่ดีมีสุข ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น เศรษฐกิจในประเทศมีความเข้มแข็ง ประเทศมีความสามารถในการแข่งขันสูง สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ และมีทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ประเทศไทยได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ยุคอุตสาหกรรม ๑.๐ ที่เน้นภาคเกษตร ยุคอุตสาหกรรม ๒.๐ ที่เน้นอุตสาหกรรมเบา และปัจจุบันคือยุคอุตสาหกรรม ๓.๐ ที่เน้นอุตสาหกรรมหนัก อย่างไรก็ตาม ภายใต้อุตสาหกรรม ๓.๐ ประเทศไทยยังติดอยู่ในกับดักประเทศรายได้ปานกลาง โดยในช่วง ๕๐ ปี ที่ผ่านมา ในช่วงระยะแรก (พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๓๖) เศรษฐกิจไทยมีความเติบโตอย่างต่อเนื่องอยู่ที่ ๗-๘ % ต่อปี แต่ในช่วงระยะถัดมา (พ.ศ. ๒๕๓๗-ปัจจุบัน) เศรษฐกิจไทยเริ่มมีการเติบโตในระดับเพียง ๓-๔ % เท่านั้น นอกจากนี้ ในยุคอุตสาหกรรม ๓.๐ ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับกับดักความเหลื่อมล้ำของความมั่งคั่ง และกับดักความไม่สมดุลในการพัฒนา ทำให้ประเทศไม่สามารถก้าวไปสู่การพัฒนาที่มากขึ้น สภาพการพัฒนาดังกล่าวเป็นประเด็นที่ทำให้รัฐบาลต้องมีนโยบาย ในการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง ด้วยการนำพาประเทศก้าวข้ามจากอุตสาหกรรม ๓.๐ ไปสู่ยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ หรือยุคที่เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีเป้าหมายดำเนินการภายในระยะเวลา ๓-๕ ปี โดยมุ่งเน้นขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อย ใน ๓ มิติสำคัญ คือ ๑) เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม ๒) เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ๓) เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น

ดังนั้น อุตสาหกรรม ๔.๐ จึงเป็นเรื่องของการปฏิวัติอุตสาหกรรม ซึ่งจะมีผลกระทบกับหลายปัจจัยรวมทั้งแรงงาน ที่จะต้องเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง โดยต้องมีการเตรียมความพร้อมของแรงงาน ให้มีความสามารถด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีทักษะฝีมือและองค์ความรู้ใหม่ เพื่อรองรับการผลิตรูปแบบใหม่ที่เน้นพึ่งพาเทคโนโลยีและเครื่องจักรสมัยใหม่ มากกว่าการผลิตโดยใช้แรงงานเข้มข้น ซึ่งกระทรวงแรงงานในฐานะองค์กรที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการแรงงานของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) จึงเห็นควรให้มีการศึกษาวิจัยทิศทางการจ้างงานของประเทศไทยในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ ทั้งนี้เพื่อจะได้มีข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมและความต้องการแรงงานในทักษะต่าง ๆ เพื่อจะได้นำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังแรงงานให้สอดคล้องกับทิศทางการจ้างงานของประเทศไทยในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ ต่อไป

๔. วัตถุประสงค์

- ๔.๑ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ระบบอุตสาหกรรมและการจ้างงานของประเทศไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน
- ๔.๒ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรม ๔.๐ ในประเทศไทย
- ๔.๓ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ทิศทางการจ้างงานของประเทศไทย ในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐
- ๔.๔ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ แนวโน้มความต้องการแรงงาน และแนวทางการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อรองรับอุตสาหกรรม ๔.๐
- ๔.๕ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายในการวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังแรงงานให้สอดคล้องกับทิศทางการจ้างงานของประเทศไทยในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐

๕. ขอบเขตการศึกษา

๕.๑ ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ

๑) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ/ผู้บริหาร ของสถานประกอบการขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ไม่น้อยกว่า ๘๐ แห่ง เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมและการจ้างงานในอดีตจนถึงปัจจุบัน แนวโน้มการพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรม ๔.๐ โอกาสและปัญหาอุปสรรค ความต้องการการช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาครัฐ ทิศทางการจ้างงานและแนวโน้มความต้องการแรงงานในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ และแนวทางการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อรองรับอุตสาหกรรม ๔.๐

๒) สัมภาษณ์แรงงานในสถานประกอบการขนาดใหญ่และขนาดกลาง ไม่น้อยกว่า ๘๐ แห่ง อย่างน้อยแห่งละ ๕ คน เพื่อทราบความต้องการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเมื่อประเทศไทยเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม ๔.๐

๓) สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมและการจ้างงานในอดีตจนถึงปัจจุบัน แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรม ๔.๐ ในประเทศไทย ทิศทางการจ้างงานและแนวโน้มความต้องการแรงงานของประเทศไทยในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ และแนวทางการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อรองรับอุตสาหกรรม ๔.๐

๔) สัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมการลงทุน (BOI) การตั้งโรงงานอุตสาหกรรม (กรมโรงงาน) และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบข้อมูลสถานประกอบการของประเทศไทยว่าเป็นอุตสาหกรรม ๒.๐ อุตสาหกรรม ๓.๐ และอุตสาหกรรม ๔.๐ ในสัดส่วนเท่าไร ทราบทิศทางการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม และการส่งเสริมและสนับสนุนของภาครัฐต่อสถานประกอบการเพื่อพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรม ๔.๐

๕) จัดการประชุม Focus groups เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ๒ ครั้ง ๆ ละ ๒๐-๓๐ คน

๖) จัดประชุมเพื่อนำเสนอผลการศึกษา และรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน ๑ ครั้ง จำนวน ๑๒๐ คน

๕.๒ ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ

๑) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ผ่านมา แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไปสู่อุตสาหกรรม ๔.๐ และแนวทางการพัฒนากำลังแรงงาน ทั้งในและต่างประเทศ อย่างน้อย ๕ ประเทศ

๒) ศึกษาเอกสารทิศทางและแนวโน้มการลงทุนของประเทศไทย ในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐

๕.๓ ทฤษฎี สมมุติฐาน (ถ้ามี) และกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

๑) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอุปสงค์และอุปทานแรงงาน (labour Demand and Supply) และการคำนวณประมาณแนวโน้มความต้องการกำลังแรงงาน

๒) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรม

๓) กรอบแนวคิด...

๓) กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนและพัฒนากำลังแรงงานของประเทศไทย

๔) กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมไปสู่อุตสาหกรรม ๔.๐

๕.๔ การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศ (information) ที่เกี่ยวข้อง

ทบทวนวรรณกรรมและสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) นโยบายรัฐบาล แผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๗๔ แผนแม่บทด้านแรงงาน พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

๖. วิธีการดำเนินการวิจัย

จ้างสถาบันภาครัฐหรือเอกชนในการศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

๖.๑ ศึกษา ทบทวน แนวคิดหรือแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ผ่านมา แนวทางการพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรม ๔.๐ และแนวทางการพัฒนากำลังแรงงาน ทั้งในและต่างประเทศ

๖.๒ ศึกษาทิศทางและแนวโน้มการลงทุนของประเทศไทย ในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐

๖.๓ วิเคราะห์สรุปผลการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี/การทบทวนวรรณกรรม และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๖.๔ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ/ผู้บริหารของสถานประกอบการขนาดใหญ่และขนาดกลาง เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมและการจ้างงานในอดีตจนถึงปัจจุบัน แนวโน้มการพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรม ๔.๐ โอกาสและปัญหาอุปสรรค ความต้องการการช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาครัฐ ทิศทางการจ้างงาน แนวโน้มความต้องการแรงงานในประเทศไทย และแนวทางการพัฒนาฝีมือแรงงาน ในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐

๖.๕ สัมภาษณ์แรงงานในสถานประกอบการขนาดใหญ่และขนาดกลาง เพื่อทราบความต้องการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเมื่อประเทศไทยเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม ๔.๐

๖.๖ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญเฉพาะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อวิเคราะห์แนวทาง การพัฒนาอุตสาหกรรมและการจ้างแรงงานในอดีตจนถึงปัจจุบัน แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรม ๔.๐ ในประเทศไทย ทิศทางและแนวโน้มความต้องการแรงงานของประเทศไทย และแนวทางการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐

๖.๗ สัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมการลงทุน (BOI) การตั้งโรงงานอุตสาหกรรม (กรมโรงงาน) และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบข้อมูลสถานประกอบการของประเทศไทยที่เป็นอุตสาหกรรม ๒.๐ อุตสาหกรรม ๓.๐ และอุตสาหกรรม ๔.๐ ในสัดส่วนเท่าไรและทิศทางการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม และการส่งเสริมและสนับสนุนของภาครัฐต่อสถานประกอบการเพื่อพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรม ๔.๐

๖.๘ วิเคราะห์ทิศทางการจ้างงานและแนวโน้มความต้องการแรงงานของประเทศไทย ในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐

๖.๙ จัดทำรายงานสรุปผลการศึกษา

๖.๑๐ จัดการประชุม Focus groups เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ๒ ครั้ง ๆ ละ ๒๐-๓๐ คน

๖.๑๑ จัดทำรายงานสรุปผลการศึกษา

๖.๑๒ จัดประชุมเพื่อนำเสนอผลการศึกษา และรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน ๑ ครั้ง จำนวน ๑๒๐ คน

๖.๑๓ สรุปผลการศึกษา เสนอเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

หมายเหตุ กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการ/ผู้บริหาร ของสถานประกอบการขนาดใหญ่และขนาดกลาง แรงงานในสถานประกอบการขนาดใหญ่และขนาดกลาง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะของหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการลงทุน การตั้งโรงงานอุตสาหกรรม และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๗. ระยะเวลาการวิจัย

ระยะเวลา ๙ เดือน

๘. สถานที่ทำการวิจัย

ทั่วประเทศ

๙. งบประมาณ

งบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๑ จากงบรายจ่ายอื่น แผนงานยุทธศาสตร์ โครงการศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านแรงงาน กิจกรรม : ศึกษา วิจัยทิศทางการจ้างงานของประเทศไทยในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ เป็นจำนวนเงิน ๑,๘๔๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านแปดแสนสี่หมื่นบาทถ้วน)

๑๐. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑๐.๑ มีข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางการจ้างงานและแนวโน้มความต้องการแรงงานของประเทศไทย ในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐

๑๐.๒ มีข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐

๑๐.๓ มีข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายในการวางแผนการผลิต และพัฒนากำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐

๑๑. ผู้เสนอโครงการ

ลงชื่อ.....

(นางลัดดา อุปสินธุ์)

ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

๑๒. ผู้เห็นชอบโครงการ

ลงชื่อ.....

(นางสาวสุกัญญา ถมยา)

ผู้อำนวยการกองเศรษฐกิจการแรงงาน

๑๓. ผู้อนุมัติโครงการ

ลงชื่อ.....

(นายสังหเดช ชูอำนาจ)

รองปลัดกระทรวงแรงงาน ปฏิบัติราชการแทน

ปลัดกระทรวงแรงงาน